

135 éves a jászok múzeuma

1874-ben, Jászberényben még nem voltak kövezett utak, de járdák sem. Sáros időben a járóhelyeket ízicszárral, szalmával borították le, hogy a lakosok közlekedni tudjanak a Főtéren vagy a zezugos utcák között. Bizony sok mindenre lett volna szüksége a városnak ebben az időben, s ők mégis egy múzeumot alapítottak, hogy a történelmi relikviákat benne összegyűjtsék és az utókor számára megőrizzék.

1873-ban, amikor *Sipos Orbán* helyettes polgármester felvetette a gondolatát a múzeum létesítésének, a városi tanács tagjai egy emberként álltak a nemes ügy mellé, s a szervezési munkákkal azonnal megbízták a javaslat tévő Sipos Orbánt. S aztán olyan dolgot cselekedtek őseink, ami ma szinte lehetetlenség volna. 1874. december 26-án, karácsony másnapján adták át a Jász Múzeumot a nagyközönségnek. Az avatás napján a Városháza nagyterme zsúfolásig megtelt, s már ez önmagában is érzékeltette, a jászoknak fontos a múzeum. Ez az érzés és az ebből fakadó segítőkészség azóta is folyamatosan kíséri a múzeumot, sokszor átszegtve általa az intézményt az akadályokon és a nehézségeken.

Az alapítás óta eltelt 135 év. Igen nagy idő még egy intézmény életében is. Ha visszatekintünk az eltelt évtizedekre, és számadást készítünk, feltáru előttünk a Jász Múzeum küzdelmes, de eredményekben gazdag múltja. A 135 év alatt 16 igazgató munkássága alakította, formálta a múzeum profilját, s határozta meg működésének irányát.

Az alapításkor létrehozott Múzeumi Bizottság, – amelynek elnöke *Pethes József* volt, – a múzeum első őrének *Ozoróczky János* jegyző, levéltárnokot választotta meg. A szinte kizárólag adományok révén gyarapodó gyűjtemény a Városháza udvarán álló fészterben került elhelyezésre. 1877-től *iff. Szabó József* aljegyző vezetésével folytatódott a munka. Az ő vezetésével nyílt meg az első múzeumi kiállítás 1878. január 6-án a Jászkun Kerületek egykori székházának emeletén, majd 1879. július 24-én a múzeum épületében, a Városháza fészterében, amely kezdetben csak nyári időszakban vásár- és ünnepnapokon, később pedig már hétköznapiokon is látogatható volt. A kiállítási termek őrzését a múzeumi bizottság tagjai vállalták magukra.

1981-től *Bathó Endre* városi főjegyző vette át a múzeumóri teendőket. Az ő működése alatt látogatott a múzeumba Káldy Gyula, a Magyar Királyi Operaház igazgatója Beck Péter tároगतó művésszel együtt, hogy a híres Jász kürtöt megszólaltassák. 1896-ban ugyancsak ő adott engedélyt, hogy a kürtöt Budapestre szállítsák és a millenniumi kiállításon az Aranybulla mellett, közszemlére tegyék, mint Magyarország egyik legnevezetesebb látnivalóját. *Bathó Endre* váratlan halálával lezárult a múzeum első 25 éve.

1899-ben *Almásy Árpád* rendőrkapitány került a múzeum élére, s ekkor költöztették át a gyűjteményt az egykori Jász kürt Fogadó épületébe, amely akkor Rendőrkapitánysággként funkcionált. Jól mutatja a múzeum 19. század végi anyagi helyzetét az a tény is, hogy a Franklin Társulat által kiadott *A magyar viseletek története* című könyvet csak három éves részletfizetéssel tudta megvásárolni. A város polgárai azonban továbbra is számos értékes tárgyat, dokumentumot ajándékoztak a múzeumnak. A szakmai munka végzésre ekkor került a múzeumba, mint alkalmazott, *Hild Viktor* régiségkutató, aki azonnal megkezdte az

értékes gyűjtemény nyilvántartását, leltározását, de mellette régészeti kutatásokat is kezdett. A magyar régészet számára a Jászság Hild Viktor munkássága révén vált ismertté.

1902 és 1913 között *Almás Antal* városi főjegyző irányította a múzeumot, de a szakmai munkát továbbra is *Hild Viktor* végezte, „akinek máig is meglévő mintaszerű leltári és egyéb feljegyzései mutatják, hogy nemcsak érzéke volt a múzeumi munkához, de nagy szeretettel is végezte.”

1913 májusában *Banner János* helybeli főgimnáziumi tanár, régész vette kezébe a múzeum vezetését, aki amolyan „gyütt-ment”-ként csöppent a redemptus jászok világába. Munkássága új korszakot nyitott az intézmény életében: megalapozta a gyűjtemények korszerű nyilvántartási rendjét, a gyűjtőkört kiterjesztette a néprajzra is, s kezdetől fogva arra törekedett, hogy a Jász Múzeum valóban a Jászságé legyen. Az ő idejében költözött át a gyűjtemény a Városháza újonnan épített, Táncsics Mihály utcai szárnyának első emeletére. Elérte, hogy a város minden évben meghatározott összeget biztosítson a múzeum számára, amelyhez hasonló összegű állami segítyt szerzett, ezzel voltaképpen megteremtette a múzeum anyagi hátterét. Reményteljes munkásságának 1919-ben az ellene felhozott alaptalan vádak vetettek véget. Távozása után mintegy másfél évig *Szele Ambró* helybeli földbirtokos lett az utód, kinek működése csak abban merült ki, hogy a gyűjteményt az érdeklődőknek megmutatta.

1923-ban *Simonyi Gyula* gimnáziumi tanár, jó nevű archeológust kérte fel a város a múzeum vezetésére, de nagy lelkesedéssel indított munkálkodásának váratlan halála véget vetett. Helyébe 1926. március 11-én *Réz Kálmán* ny. plébános, képesített archeológus került, aki rendkívül népszerű igazgatója volt a Jász Múzeumnak. Szót értett a város vezetőivel és a lakossággal egyaránt. Működése alatt került át a múzeum gyűjteménye a Városháza udvarán akkor már üresen álló, dór oszlopos, boltíves, egykori lóistálló épületébe. Szerencsés módon bontakozott ki körülötte egy lelkes kutatógárda is, akiknek munkássága új korszakot nyitott a helytörténeti kutatások terén. Az ő lelkesedésük nyomán készült el 1937-ben a Jász Múzeum első évkönyve, majd 1943-ban a második. *Réz Kálmán* komoly erőfeszítéseket tett a Jászkürt vagy más néven Lehel kürtje népszerűsítése érdekében is. *Réz Kálmán*, aki úgy tartotta, „*hogy a szakadatlan önművelésen kívül a Jász Múzeum vezetéséhez elsősorban szeretet és kifejezetten jász lélek kell,*” húsz éves eredményes munkálkodásával elérte, hogy az intézmény az országos múzeumügy vérkeringésébe került.

1947-től *Blénessy János* tanítóképző intézeti tanár vette át a múzeum vezetését, majd 1950-ben, amikor az intézmény állami tulajdona került *Komáromy József* hírlapírórt bízták meg az igazgatói teendőkkal, aki 1951-ben elkészítette a múzeum első állandó régészeti és várostörténeti kiállítását. 1952-ben *Csalog József* régész került az igazgatói székbe, aki komoly régészeti kutatásokat végzett a Jászság területén, de mellette szorgalmazta a néprajzi gyűjtés beindítását, a jász képtár kialakítását, szívügyének tekintette a város műemlékeinek védelmét, s nagy gondot fordított a múzeum iskolások közötti népszerűsítésére is. Távozása után a helyét *Erdész Sándor* néprajzkutató vette át, aki elsősorban a múzeum néprajzi profilját erősítette. Jászberényi működésének az 1956-os forradalom leverését követő megtorlás vetett véget. Őt követően egy évig *Halmos István* népzenekutató, majd

1958. augusztus 4-étől a friss diplomás *Tóth János* történész-néprajzos került a jászok múzeuma élére, kinek 35 éves igazgatói munkássága meghatározó szerepet játszott az intézmény életében. 1962-ben a Jász Múzeum a Szolnok Megyei Múzeumi Szervezet közelébe került, s mindez megszabta a további lehetőségek és fejlődés irányát. Tóth János hosszú működése alatt kialakította a múzeum határozottabb profilját, ezért különösen nagy gondot fordított a helytörténeti és néprajzi gyűjtemény gyarapítására, de új gyűjtemény-együtteseket is létrehozott (történeti dokumentáció, ipartörténeti, természettudományi). Két állandó és számos időszakos kiállítást rendezett, s fontosnak tartotta a közművelődési rendezvények szervezését is. 1967-ben útjára indította az azóta is megjelenő *Jászsági Füzetek* című kiadványsorozatot. Igazgatósága idején jelentős módon bővült a múzeum épülete és gyűjteményi anyaga. Tóth János működése, szakértelme és múzeum iránti szeretete révén a Jász Múzeum az országos érdeklődés középpontjába került.

Tóth János nyugdíjba vonulása után, 1994-ben, az addig népművelőként, majd muzeológusként ott dolgozó *Hortiné dr. Bathó Edit* néprajzost bízták meg, majd nevezték ki e nagy múltú intézmény igazgatójának. Az irányítása alatt eltelt időszakot komoly épületfelújítások és szakmai eredmények fémjelzik. 1997-ben elkészült a múzeum új állandó kiállítása, az *Élet a jászok földjén*, s minden évben nagy érdeklődésre számot tartó időszakos kiállításokat is szerveznek. A tudományos munka (kutatások, konferenciák, kiadványok, előadások) mellett nagy hangsúlyt kapott a közművelődési (Múzeumi Esték, Zenés Múzeumi Esték, történelmi játszótér, múzeumok éjszakája, Luca napi vásár) és a hagyományörző tevékenység (jászkapitány választás, jászok világtalálkozója, Sipos Orbán Gyermek Honismereti Szakkör, Jászsági Hagyományörző Egylet). A múzeum szakmai munkájának legfőbb támogatója *Jászberény Város Önkormányzata* és az 1994-ben létrehozott *Jász Múzeumért Kulturális Alapítvány*. Az alapítvány segítségével és anyagi háttérével nyílik lehetőség három kiadványsorozat (Jászsági Könyvtár, Jászsági Füzetek, Jászság Népművészete), valamint a *Redemptio* című honismereti lap folyamatos megjelenésére. A múzeumot széleskörű társadalmi bázis veszi körül, akik segítségére az intézmény minden munkájában számíthat. 2008. februárja óta 20 fős *múzeumi önkéntes csapat* segíti a hétfélig nyitva tartás folyamatosságát.

A Jász Múzeum meghatározó szerepet játszik Jászberény és a Jászság kulturális életében. Magas szintű tudományos és közművelődési munkájáért 1999-ben kiérdemelte *AZ ÉV MÚZEUMA - 1998* megtisztelő címet.

Íme dióhéjban a Jász Múzeum 135 éves múltja, amelyről október 30-án fényes ünnepség keretében emlékeztek meg Jászberényben. A Déryné Művelődési Központ zsúfolásig megtelt dísztermében sereglett össze a múzeumi szakma, valamint a jászkun hagyományörzés színe-java, hogy köszöntsék a jubiláló intézményt. Az ünnepség ceremónia mestere *dr. Horváth László*, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumi Szervezet igazgatója volt, aki jó hangulatban, kedélyesen irányította a programot. Elsőként *Dr. Gedei József* polgármester, *dr. Hatházi Gábor*, az OKM szakmai főtanácsadója, *Antal Ferencné*, a JNSZ Megyei Önkormányzat vezető tanácsosa, *Zelenai Tiborné*, a Jász Önkormányzatok Szövetsége alelnöke és *Vass Lajos* jászkapitány köszöntötték a Jász Múzeumot, majd három előadó: *Papp Izabella* levéltáros, *dr. Dobos László*, a Jászok Egyesülete ügyvivője és *dr.*

135 éves a jászok múzeuma

Selmecki László régész méltatták a 135 év eredményeit és nehézségeit. Ezután Hortiné dr. Bathó Edit igazgató egy műves oklevéllel és egy szép pálinkásbutellával köszönte meg a múzeumot segítő munkáját. Ezt követően a társintézmények és a civil szervezetek képviselői adták át jókívánságaikat és ajándékaikat az ünnepeltnek. Majd a népes csapat a Jász Múzeumhoz vonult, ahol felavatták azt a márványtáblát, amely a tizenhat múzeum-igazgató nevét és munkásságának idejét dokumentálja az utókornak. Az ünnepség az Ifjúsági Házban folytatódott Smuta Zsolt jászkun főkapitány pohárköszöntőjével, a finom ebéddel és az öt emeletes születésnapi tortával.

Úgy véljük, sokak számára emlékezetes marad a Jász Múzeum 135 éves jubileuma. S ha Sipos Orbán múzeumalapító ezen a napon vetett egy pillantást odafentről az ünnep-
lőkre, minden bizonnyal meglegegetten nyugtázta, hogy jó kezekben hagyta örökségét.

B. E.

Az ünnepség előadói – 2009 (fotó: Bugyi Gábor)

Az ünnepség közönsége – 2009 (fotó: Bugyi Gábor)